

DOI: 10.25140/2411-5215-2022-3(31)-190-200

УДК [338.22:336.76]355.01(447)

JEL Classification: E44; G21

Ірина Садчикова

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: aspirant_chstu@ukr.net, **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-5144-1306>

ResearcherID: [F-4936-2014](https://orcid.org/0000-0001-5144-1306)

Віктор Садчиков

кандидат економічних наук,

головний фахівець сектору бізнесу фізичних осіб АТ ПУМБ

Національний Університет «Чернігівська Політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: victor.sadchikov@gmail.com, **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0002-9450-8942>

ResearcherID: [F-4249-2014](http://orcid.org/0000-0002-9450-8942)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КРЕДИТНОГО РИНКУ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто основи державного регулювання кредитного ринку в умовах військового стану. Виділені умови безпечного функціонування кредитного ринку та його учасників. Розкрито основні аспекти регулятора на кредитному ринку в особі НБУ та його роль і законодавча база регулювання учасників кредитного ринку в умовах військового стану. Узагальнена роль міжнародних організацій і партнерів у підтримці кредитного ринку України та розробка основних планів його реанімації в післявоєнний період. Представлення міжнародних програм розвитку кредитних ринків країн учасників військових конфліктів та аналіз їхнього історичного розвитку та інтеграція цього досвіду в сучасних умовах в Україні.

Ключові слова: державне регулювання; кредитний ринок; військовий стан; НБУ; кредитування; кредитна історія; фінансова установа; банк; фонд; система; загроза.

Рис.: 2. Бібл.: 14.

Постановка проблеми. В умовах військового стану платоспроможність юридичних і фізичних осіб значно погіршує ситуацію на кредитному ринку України. Загальний показник частки прострочених кредитів (non-performing loans) показує різке зростання. Більша частина банків та інших фінансово-кредитних установ різних форм власності постають перед проблемами неповернення великої частки активів і змушені в короткі строки формувати резерви, що безпосередньо впливає на стійкість та їх позицію на кредитному ринку. Роль Національного банку України (НБУ), як головного регулятора, спрямована на дерегуляцію кредитного ринку, мета якої – підтримання учасників ринку та надання можливості зосередитися на підтриманні їхніх основних показників фінансової стійкості на достатньому для держави рівні. Найпроблемнішими в даному випадку, виявилися представники кредитного ринку, які надавали обмежений перелік кредитних послуг (мінімальна номенклатура) не диверсифікувавши свої ризики більш зважено.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методичні та науково-практичні аспекти кредитного ринку було вдосконалено такими дослідниками, як С. Котляров, В. Алексійчук, О. Наумов, А. Демяненко, О. Митяй, О. Гудзь, О. Гриценко, М. Дубина, О. Наумов, С. Маслова, Ф. Мишкін, І. Ракуненко, І. Лютий, П. Стецюк, С. Стоянова-Коваль, М. Фрідмен, В. Ходаківська, С. Ходакевич А Щетинін та ін. Узагальнюючи загальні твердження зазначених науковців, відзначимо осново-творчу роль кредитного ринку у фінансово-кредитних відносинах усіх його учасників, а саме, основні його складові: економічну, технічну, соціальну, інтелектуальну, ринкову, правову, інформаційну та ін. Науковці, також відзначають актуальність проблем кредитного ринку та впливом на нього глибокої економічної, військової та фінансової криз, зумовлені повномасштабною війною та очікуванням політики регуляторного послаблення НБУ щодо впровадження реалістичних графіків відновлення фінансового сектору.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Необхідною умовою безпечного функціонування кредитного ринку та його учасників є висока ліквідність їхніх активів, можливості їх раціонального розподілу як між собою, так і внутрішню спрямованість на вирішення основної проблеми кожного із них – підтримання достатності капіталу та прибутку, для реалізації загальної стратегії успішної діяльності кожного учасника ринку та фінансово-кредитної системи загалом. З огляду на це головним і необхідним є розкриття основних аспектів державного регулювання кредитного ринку в умовах військового стану.

Мета статті. Метою цього дослідження є визначення сутності державного регулювання кредитного ринку в умовах військового стану, виявлення основних факторів, проблем та перспектив розвитку кредитних відносин між учасниками ринку та залучення додаткових ресурсів для відновлення прозорості у відображенні їх фінансового стану.

Виклад основного матеріалу. Кредитний ринок в Україні представлений такими структурами, як банки, небанківські фінансові установи та інші юридичні особи, що не мають статусу фінансових установ, проте мають відповідні ліцензії. Основним регулятором на цьому ринку виступає держава – в особі НБУ, що контролює діяльність учасників ринку банківських та небанківських фінансових послуг, небанківських фінансових груп, платіжного ринку, колекторських компаній та інших юридичних осіб, що є учасниками кредитного ринку. Згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» визначення «банк» можна подати як юридичну особу, яка має діючу банківську ліцензію та надає певний спектр (перелік) банківських послуг. Небанківські фінансові установи – це представники банківської групи, щодо яких Національний банк здійснює нагляд і контроль на консолідованій та субконсолідованій основі» [13; 14]. Банки є безперечним лідером на ринку кредитних послуг.

Введений 24 лютого 2022 р. військовий стан негативно позначився на економіці держави, зовнішні процеси та чинники дестабілізації фінансово-кредитного ринку спричинили інфляцію на рівні 28-30 % річних. Під час військового стану НБУ, підтримуючи діяльність всіх без винятку учасників кредитного ринку, не буде вживати заходи впливу до всіх суб'єктів ринку за недотримання певних регуляторних норм, основні з яких представлені на рис. 1.

Також для окремих учасників ринку встановлюються додаткові послаблення: до страхових компаній не будуть застосовувати різноманітні санкції за порушення нормативів платоспроможності, якості активів, прибутковості тощо; до кредитних спілок – за порушення нормативів, що обмежують ризики за операціями з фінансовими активами; НБУ не застосуватиме заходи впливу за порушення строків проведення чергових загальних зборів членів кредитної спілки за підсумками 2021 року; «до небанківських фінансових груп – не застосовуватимуться заходи впливу за недотримання вимог достатності регулятивного капіталу, складання та подання консолідованої звітності та інформації» [2; 4].

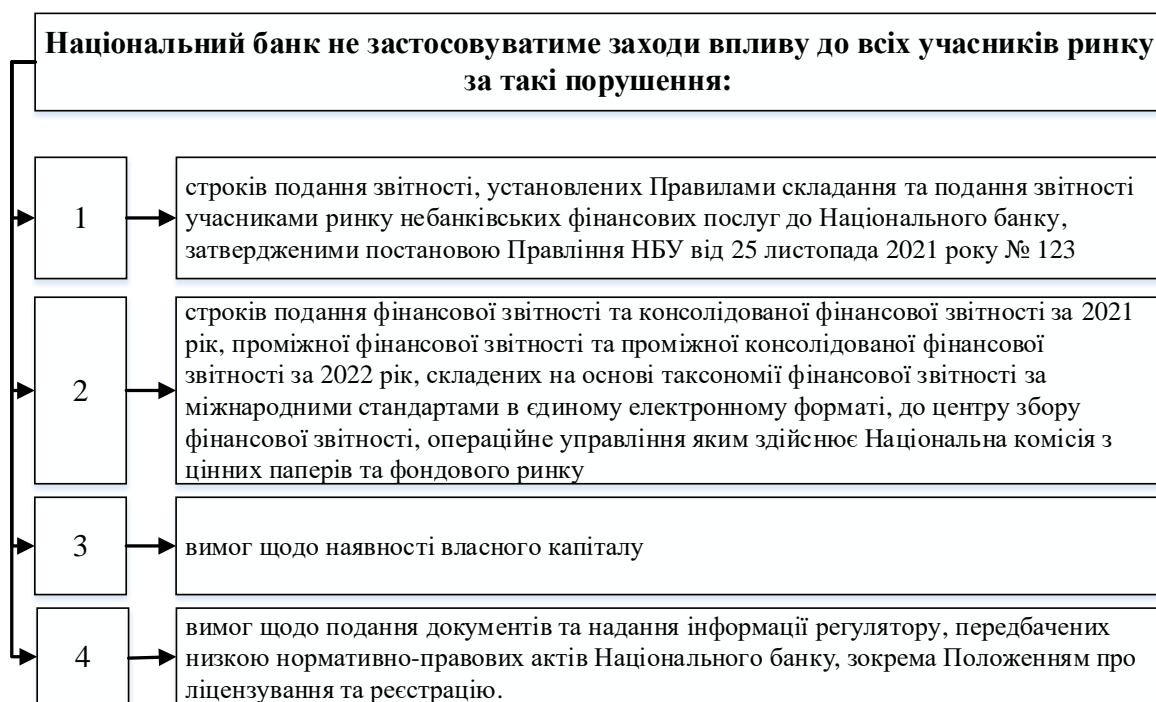

Рис. 1. Особливості регуляторного впливу НБУ під час введення воєнного стану

Джерело: згруповано автором на основі [9; 10].

Попри дію воєнного стану, учасники ринку кредитних та фінансових послуг повинні дотримуватись виконання своїх зобов'язань перед клієнтами.

18 березня 2022 р. вступив у дію Закон України № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» (далі Закон) [8], згідно з яким

змінюється ціла низка принципів роботи банків та небанківських фінансово-кредитних установ, передусім тих, що надають послуги з кредитування. Ці зміни приводять до покращення ситуації для українців-позичальників на час воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки.

Цей Закон передбачає, що саме під час воєнного стану та протягом 30 днів після дня його припинення отримувач послуг (споживач) не несе відповідальності перед кредитором у разі прострочення виконання кредитних зобов'язань. Якщо таке прострочення відбулося – отримувач послуг (споживач) звільняється від обов'язку оплати штрафу, пені та інших платежів за прострочення виконання зобов'язань за кредитною угодою. Відповідно до цього Закону так само «забороняється збільшення процентної ставки за користування кредитом» [8]. Разом з тим «неустойка (штраф, пеня) та інші платежі, сплата яких передбачена договором про споживчий кредит, нараховані включно з 24 лютого 2022 року за прострочення виконання за таким договором, підлягають списанню» [7; 8].

Таким чином, ці нововведення не передбачають скасування процентних платежів за користування кредитними ресурсами. Таке нарахування з боку кредитора є правомірним.

Виходячи із основних положень даного Закону – зазначимо, що кредитні канікули – це відстрочення оплати кредитної заборгованості, а не його списання. Також «кредитні канікули» – це право вибору кожного кредитора, а не його зобов'язання. Однак, якщо позичальники мають в достатній кількості грошових ресурсів, для продовження діяльності щодо обслуговування своєї позики, варто і надалі сплачувати власні боргові зобов'язання для підвищення економічної стійкості держави.

Протягом дії воєнного стану Національний банк України реалізує комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на підтримання фінансово-кредитної стійкості кредитного ринку в державі та регулювання фінансового сектору, такими діями, а саме [1]:

1. Підтримання кредитної сфери шляхом надання її учасникам обігових коштів у вигляді кредитів з відстрочкою платежу до одного календарного року під зменшену відсоткову ставку.

2. Відновлення міжнародного кредитування (траншів) для підтримки стабільності економіки держави через міжнародні державні інституції та транснаціональні компанії для додатково залучення в подальшому в кредитний сектор України.

3. Зниження видатків обігу у сфері міжнародних розрахунків шляхом використання кредитних ресурсів (тратт, векселів, чеків, переказів та ін.).

Узагальнюючи викладене, зауважимо, що національний досвід України щодо розвитку кредитних відносин на кредитному ринку та його саморегулювання повинно спиратися на міжнародний досвід, країн, що пройшли подібний шлях, насамперед це країни Європи, США та Велика Британія.

Об'єктами купівлі та продажу на міжнародному (транснаціональному) кредитному ринку є позичковий капітал (різна номенклатура), що передається в користування юридичним або/і фізичним особам іноземних держав. До суб'єктів міжнародного кредитного ринку належать: корпорації, страхові компанії, пенсійні фонди, фінансові посередники, банки держави в особі відповідних фінансові інститутів. Проте більшість кредитних програм надають саме міжнародні банки.

Міжнародне кредитування відіграє важливу роль в економіці України, як військового періоду так і післявоєнного, зокрема через те, що [5]:

- сприяє інтернаціоналізації виробництва різних вітчизняних типів та видів продукції та популяризації попиту на неї або обміну досвідом у схожих сферах виробництва (стажування, грантова діяльність, тощо);
- сприяє стабільності міжнародних економічних зв'язків;
- посилює економічну обороноздатність країни, стимулює і пришвидшує зростання внутрішнього товарообороту;
- забезпечує безперервність міжнародних розрахунків та пришвидшує обіг кредитних коштів в фінансово-кредитній сфері економіки;
- виступає контролером та впливає на пряму на регулювання платіжних балансів всіх кредитних установ на кредитному ринку;
- посилює конкуренцію між сферами діяльності та збагачує кредитний ринок сильними учасниками з великим за обсягом та стабільним за якістю позичковим капіталом.

Важливу роль у сфері міжнародного кредитування відіграють такі фінансово-кредитні інститути, як Міжнародний Валютний Фонд, ЄБРР, МБРР та інші. Найчастіше позичальниками даних фінансово-кредитні інститутів є країни, що розвиваються.

Кредитні запозичення в таких країнах переважно спрямовані на стимулювання їхнього кредитного ринку та посилення основних сфер економічної діяльності держави – сільське господарство, металургія, видобуток корисних копалин, транзит мінеральних добрив, тощо.

Величина наданих Міжнародним валютним фондом, ЄБРР, МБРР кредитних коштів суттєво відрізняється залежно від регіону. Так, за 2015-2021 рр. країни Африки отримали допомогу у вигляді кредитних коштів в сумі 3486 млн дол. США, що становить найменшу величину в порівнянні з такими країнами, як Латинська Америка і країни Карибського басейну, де сума кредитних ресурсів склала 25 175 млн дол. США. Що стосується країн Європи та Центральної Азії, то за аналогічний період вони отримали допомогу у вигляді кредитів від міжнародних фінансових установ у сумі 25 065 млн дол. США. Сума кредитних ресурсів, яку отримали країни Східної Азії і Тихоокеанського регіону за 2015-2021 рр. становила 21 325 млн дол. США, а країни Близького Сходу та Північної Африки отримали 17 441 млн дол. США» [6; 11; 12].

Міжнародний досвід показує, що міжнародне кредитування є невід'ємною частиною кредитного ринку України, і саме кредитні та грантові програми дають можливість державі залучати додаткові готівкові та безготівкові кошти для реалізації державної та податкової програм регулювання кредитного ринку і надання пільгових кредитів та податкових канікул учасникам на індивідуальних умовах.

Виходячи із міжнародного кредитного досвіду кредитування країн у військовому та післявійськовому стані слід зазначити, що Україні потрібен «План Маршала», щоб мати можливість реалізувати всі діючі до війни програми кредитування, економічна інтеграція в європейський фінансово-кредитний ринок що дасть поштовх для будівництва, розвитку та реалізації відновлення економіки держави.

Загальні тенденції інтеграції в міжнародний кредитний ринок представлені на рис. 2.

Спираючись на досвід відбудови деяких країн після Першої та Другої світових війн, слід зазначити, що уряд європейських країн зосередив у своїх руках ефективні важелі управління, що дозволило вчасно скорегувати економічний курс. Держава підтримувала такі сфери економіки, які відчували труднощі, особливо вугільну промисловість, металургію, електроенергетику; також були застосовані певні податкові пільги та податкові кредити для інвесторів та підприємців.

Аналогічно до «Плану Маршала» було розроблену певну програму і для Японії, розробником виступив Дж. Доджем, який був радником воєначальника окупаційними військами генерала Д. Макартура. Ця програма включала в себе надання Японії кредитних коштів, що спрямовувалися на запуск механізму вільної конкуренції в різних економічних сферах та їхніх учасників та отримала назву «Зворотний курс». Завдяки цій програмі та аналогічним програмам, що були запроваджені в той час, уряд Японії зумів провести найнеобхідніші реформи, які привели до розвитку підприємницьких структур та відбудові фінансово-кредитного внутрішнього ринку, що, у свою чергу, стало вагомим внеском для успішного функціонування ринкового господарства [6].

У випадку підготовки програми відновлення післявоєнної Німеччини та її кредитного ринку – була представлена концепція економічного відродження, що базувалась на ідеї соціального ринкового господарства, засновником якої був міністр економіки Баварії професор Людвіг Ерхард. У своїх наукових працях він наполягав, що оздоровлення кредитного ринку – це базова основа й першооснова всієї економічної сфери, що здатна забезпечити мінімальні ціни при максимальній господарській продуктивності, що так само повинна була надати можливість до поштовху щодо запровадження ефективної соціальної політики [2; 7].

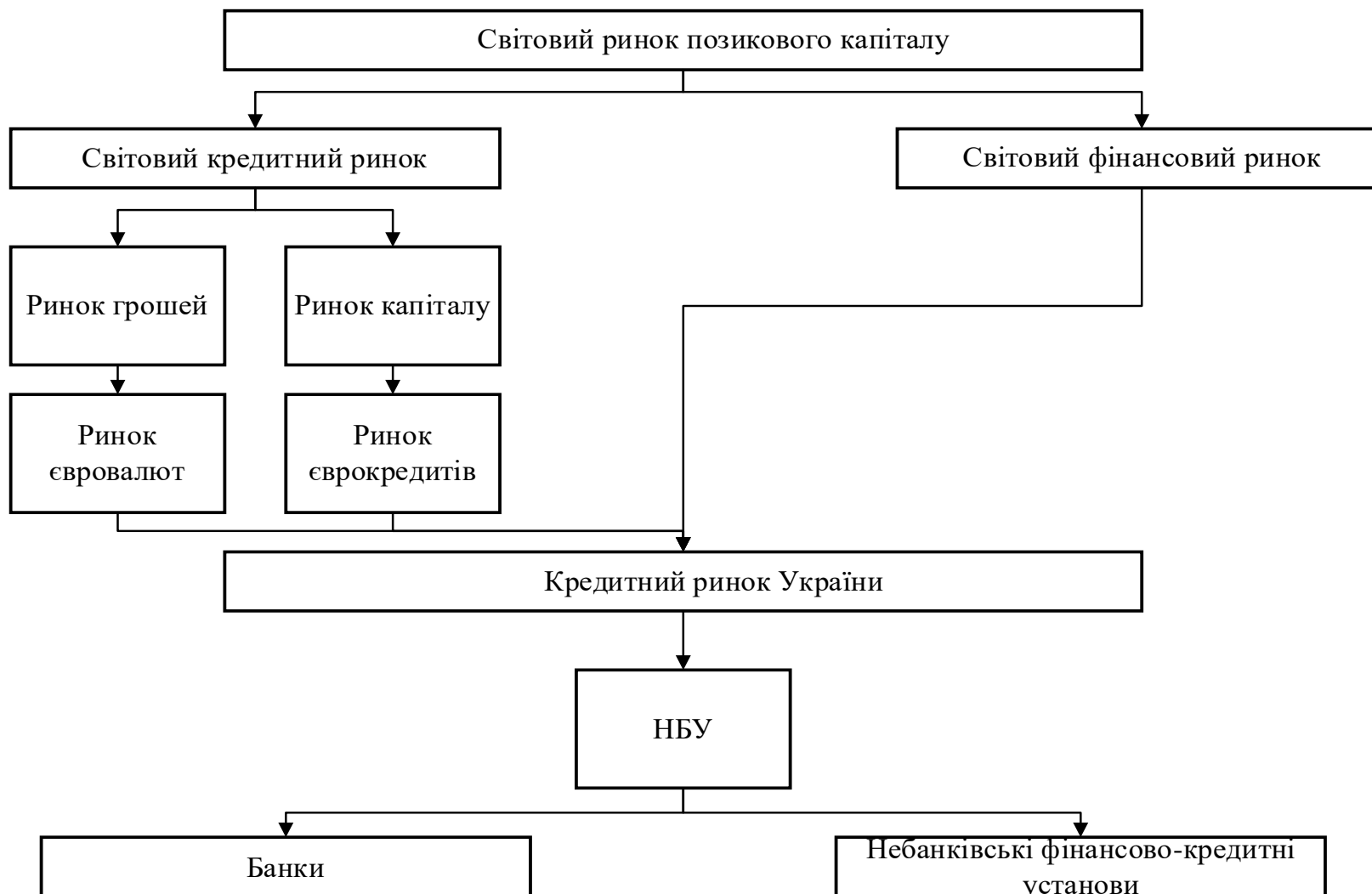

Рис. 2. Регулювання кредитного ринку в умовах військового стану в Україні

Джерело: побудовано авторами.

Проаналізувавши вищенаведене, ми бачимо, що державне регулювання кредитного ринку є основою для оздоровлення та відновлення економіки України. Це основа для майбутнього розвитку різних інвестиційних програм та пільгових кредитів на відбудову підприємств різних галузей економіки. Захист та регулювання кредитного ринку визначають на скільки стабільними та великими за розміром капіталу будуть гравці, що виступають кредитними інституціями та зможуть гарантувати економічну безпеку в довгостроковій перспективі, безпечно інтегрувавшись у світовий фінансово-кредитний простір.

Висновки і пропозиції. Відштовхуючись від досвіду України та інших розвинених країн світу та, досліджуючи проблеми розвитку кредитного ринку в Україні, основну роль у розвитку якого повинна відігравати держава, у ролі надавача ліцензійних дозволів (ліцензування) всіх видів послуг та контролера за дотриманням усіх чинних вимог, застосовуючи для цього, практично весь спектр, як економічних, так і правових важелів. Головний аспект адаптації закордонного досвіду воєнного та післявоєнного розвитку кредитного ринку полягає в запровадженні податкових пільг, знижок та субсидій для всіх учасників ринку на різних умовах з урахування групування та ранжування таких учасників, а також особливе місце в цьому процесі посідає податкове заохочування учасників кредитного ринку як найбільш платоспроможних та капіталізованих фінансових установ. Стимулювання суб'єктів кредитного ринку може відбуватись за пропорційною схемою, тобто розмір та обсяг податкової знижки може залежати від об'єму кредитування (розміру кредитного портфеля та його якості) – відповідність нормативним показникам НБУ та їх перевиконанням та від кількості укладених договорів, за якими вчасно сплачуються кредитні зобов'язання в повному обсязі або достроково.

Список використаних джерел

1. Вінокуров Я. С. Позичальники перестають платити за боргами: як це вплине на банки та економіку [Електронний ресурс] / Я. С. Вінокуров // Економічна правда. – 2022. – № 5. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/16/695956/>.
2. Гладких Д. М. Пріоритети активізації банківського кредитування в Україні [Електронний ресурс] / Д. М. Гладких. – Режим доступу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-08/bankivske-kredytuvannya-1_0.pdf.
3. Данилишин Б. М. Випробування війною: ситуації в економіці та на фінансових ринках України [Електронний ресурс] / Б. М. Данилишин // Дорослий погляд на світ. – 2022. – № 3. – Режим доступу: http://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/523177_viprobuvannya_viyuoyu_situatsii.html.
4. Зав'ялов М. Б. Що відбувається з ринком кредитування під час війни [Електронний ресурс] / М. Б. Зав'ялов // Finance.ua. – 2022. – № 4. – Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/do-yakyh-bankiv-malyu-biznes-mozhe-zvernutysya-po-dopomohu>.

5. Костюк І. В. Розвиток міжнародного кредитного ринку [Електронний ресурс] / І. В. Костюк – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=3877>.

6. Ларіонова К. І. Аналіз сучасного стану кредитного ринку України в умовах невизначеності [Електронний ресурс]/ К. І. Ларіонова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2022. – № 4. – Режим доступу: <http://elar.khmnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10802/1/39%5B1%5D.pdf>.

7. Миськів Г. В. Функціонування та розвиток кредитного ринку в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / Миськів Галина Василівна. – К. : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. – 539 с.

8. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 01 жовтня 2022 року № 2121-III. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/ed20221001#Text>.

9. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану [Електронний ресурс] : Закон України від 17 березня 2022 року № 2120-IX. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.

10. Про затвердження Правил складання та подання звітності учасниками ринку небанківських фінансових послуг до Національного банку України [Електронний ресурс] : Постанова НБУ від 25 листопада 2022 року № 123. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_25112021_123.

11. Рекуненко І. І. Вплив конкуренції на стан кредитного ринку України / І. І. Рекуненко, Л. Є. Струк // Сучасні підходи до управління підприємством: збірник наукових праць IV Всеукраїнської науково-практичної конференції: у 2 т. Т. 2. – К. : НТУУ«КПІ» ВПІ ВПК «Політехніка», 2019. – С. 312–317.

12. Савченко Т. Г. Структура та інструменти грошово-кредитного ринку / Т. Г. Савченко, Я. О. Піонтковська // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – Суми : ДВНЗ«УАБС НБУ», 2020. – Вип. 37. – С. 169–180.

13. Савчук С. Є. Ринок небанківських фінансових послуг після війни [Електронний ресурс] / С. Є. Савчук // Економічна правда. – 2022. – № 4. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/25/687455/>.

14. Садчикова І. Теоретичні засади обґрунтування сутності поняття «кредитний ринок» / І. Садчикова // Науковий вісник Полісся. – 2021. – № 2(23). – С. 105-121.

References

1. Vinokurov, Ya.S. (2022). Pozychalnyky perestaiut platyty za borhamy: yak tse vplyne na banky ta ekonomiku [Borrowers stop paying their debts: how it will affect banks and economy]. *Ekonomichna pravda – Economic truth*, (5). <http://www.epravda.com.ua/publications/2023/01/16/695956/>.

2. Hladkykh, D.M. (2020). Priorityty aktivizatsii bankivskoho kredytuvannia v Ukraini [Priorities of the activation of bank lending in Ukraine]. *Zvit Natsionalnoho instytutu stratehichnykh doslidzhen*. https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-08/bankivske-kredytuvannya-1_0.pdf.

3. Danylyshyn, V.M. (2022). Vyprovuvannia viinoiu: sytuatsii v ekonomitsi ta na finansovykh rynkakh Ukrainy [T Testing by war: situations in economy and financial markets of Ukraine]. *Doroslyi pohliad na svit – Adult view of the world*, (3). http://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/523177_viprovuvannya_viynoyu_sytuatsii.html.

4. Zavialov, M.B. (2022). Shcho vidbuvaetsia z rynkom kredytuvannia pid chas viiny [What happens to the lending market during the war]. *Finance.ua*, (4). <https://news.finance.ua/ua/do-yakyh-bankiv-malyu-biznes-mozhe-zvernutysya-po-dopomohu>.
5. Kostyuk, I.V. (2020). *Rozvytok mizhnarodnoho kredytnoho rynku [Development of the international credit market]*. <http://libfor.com/index.php?newsid=3877>.
6. Larionova, K.I. (2022). Analiz suchasnoho stanu kredytnoho rynku Ukrainy v umovakh nevyznachenosti [Analysis of the current state of the credit market of Ukraine in the conditions of uncertainty]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu – Bulletin of the Khmelnytskyi National University*, (4). <http://elar.khmnmu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10802/1/39%5B1%5D.pdf>.
7. Myskiv, H.V. (2016). *Funktsionuvannia ta rozvytok kredytnoho rynku v Ukraini [Functioning and development of the credit market in Ukraine]* [Doctor dissertation]. DVNZ «Universytet bankivskoi spravy».
8. Pro banky i bankivsku diialnist [On Banks and Banking], Law of Ukraine on December 7, 2000 № 2121-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/ed20221001#Text>.
9. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dii norm na period dii voiennoho stanu [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the effect of norms during the period of martial law], Law of Ukraine on March 15, 2022 № 2120-IX. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.
10. Pro zatverdzhennia Pravyl skladannia ta podannia zvitnosti uchasnykamy rynku nebankivskykh finansovykh posluh do Natsionalnoho banku Ukrainy [On the approval of the Rules for drawing up and submitting reports by participants of the non-banking financial services market to the National Bank of Ukraine], Resolution of the NBU dated November 25, 2022 № 123. https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_25112021_123.
11. Rekunenko, I.I., Struk, L.Ye. (2019). Vplyv konkurentsii na stan kredytnoho rynku Ukrainy [The impact of the competition on the credit market state of Ukraine]. *Suchasni pidkhody do upravlinnia pidpriemstvom: zbirnyk naukovykh prats IV Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Modern approaches to enterprise management: collection of scientific papers of the IV All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (Vol. 2) (pp. 312–317). NTUU«KPI» VPI VPK «Politehnika».
12. Savchenko, T.H., Piontkovska, Ya.O. (2020). Struktura ta instrumenty hroshovo-kredytnoho rynku [Structure and tools of the monetary and credit market]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy – Problems and prospects of the development of the banking system of Ukraine*, 37, 169–180.
13. Savchuk, S.Ye. (2022). Rynok nebankivskykh finansovykh posluh pislia viiny [Market of non-bank financial services after the war]. *Ekonomichna pravda – Economic truth*, (4). <http://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/25/687455/>.
14. Sadchykova, I. (2021). Teoretychni zasady obgruntuvannia sutnosti poniattia «kredytnyi rynek» [Theoretical principles of substantiation on the essence concept of “credit market”]. *Naukovyi visnyk Polissia – Scientific Bulletin Polissya*, (2(23)), 105-121.

Отримано 20.08.2022

UDC [338.22:336.76]355.01(447)

Iryna Sadchykova

PhD in Economics, Associate Professor of Finance, Banking and Insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine).

E-mail: aspirant_chstu@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0001-5144-1306>

ResearcherID: [F-4936-2014](https://orcid.org/0000-0001-5144-1306)

Victor Sadchykov

PhD in Economics, Chief Specialist of the Service Sector for Individuals JSC PUMB
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine).

E-mail: victor.sadchikov@gmail.com. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0002-9450-8942>

ResearcherID: [F-4249-2014](https://orcid.org/0000-0002-9450-8942)

**GOVERNMENT REGULATION OF THE CREDIT MARKET
IN TERMS OF THE MARTIAL LAW IN UKRAINE**

In the conditions of martial law, the ability of legal entities and individual to pay their credit obligations significantly worsens the situation in the credit market of Ukraine. The overall indicator of the share of overdue loans shows a sharp increase. The majority of banks and other financial and credit institutions of various forms of ownership are faced with problems of non-return of a large share of assets, and are forced to form reserves in a short period of time, which directly affects stability and their position in the credit market. That is why government regulation of the credit market in the conditions of martial law is extremely relevant today.

The purpose of this study is to determine the essence of government regulation of the credit market under martial law, identify the main factors, problems and prospects for the development of credit relations between market participants and attract additional resources to restore transparency in the reflection of their financial status.

In the course of the study, the basics of government regulation of the credit market in the conditions of martial law are considered. The introduced changes of the regulator are considered from the position of various participants in the credit services market. The conditions for safe functioning of the credit market and its participants are highlighted. The main aspects of the regulator in the credit market in the form of the NBU and its role in the legislative framework for regulating the participants of the credit market in the conditions of martial law are revealed. The role of the international credit in the post-war economic recovery is determined, and the role of international organizations and partners in supporting the credit market of Ukraine is generalized, as well as the description and development of the main plans for its resuscitation in the post-war period are submitted. A retrospective analysis of international programs for the development of credit markets of the countries participating in military conflicts and a study of their historical development, as well as the integration of this experience in modern conditions in Ukraine, is carried out.

Key words: government regulation, credit market, martial law, NBU, crediting, credit history, financial institution, bank, fund, system, threat.

Fig.: 2. References: 14.